

CĂLCULUL ENTALPIEI, ENTROPIEI ȘI A ENTALPIEI LIBERE LA DIFERITE TEMPERATURI

1. Considerații teoretice

Entalpia H este o funcție de două variabile de stare independente, p și T , adică $H = H(p, T)$, rezultă că:

$$dH = \left(\frac{\partial H}{\partial p} \right)_T dp + \left(\frac{\partial H}{\partial T} \right)_p dT \quad (1)$$

Ținând seama de definiția lui capacității calorice la presiune constantă C_p se obține relația:

$$dH = \left(\frac{\partial H}{\partial p} \right)_T dp + C_p dT \quad (2)$$

Căldurile specifice și molare variază, după cum se observă, cu temperatura. În tabele se obișnuiește să se dea mersul căldurilor specifice molare prin polinoame cuprinzând câteva puteri ale lui T , valabile în anumite intervale de temperatură. Astfel se poate reprezenta C_p^0 (la $p = 1 \text{ atm}$), prin relațiile (3) și (4):

$$C_p^0 = a + bT + cT^2 \quad (3)$$

$$C_p^0 = a + bT + \frac{c'}{T^2} \quad (4)$$

unde a , b , c și c' sunt constante empirice (caracteristice).

Fie o reacție chimică: Reactanți $\rightarrow$ Produși ca în fig.1, care se desfășoară la temperatura T_0 și aceeași reacție care se desfășoară la temperatura T_1 .

Procesul termochimic se poate exprima sub forma unui ciclu Born-Haber, în care sunt implicate două călduri de reacție $\Delta^r H(T_0)$ și $\Delta^r H(T_1)$, și două procese de încălzire la presiune constantă, ΔH_{react} și ΔH_{prod} . Astfel rezultă:

$$\Delta H_{\text{react}} + \Delta^r H(T) - \Delta H_{\text{prod}} - \Delta^r H(T_0) = 0 \quad (5)$$

Notând (pe același interval de temperatură): $\Delta C_p^r(T) = C_{p,\text{prod}}(T) - C_{p,\text{react}}(T)$, rezultă:

$$\Delta^r H(T_1) = \Delta^r H(T_0) + \int_{T_0}^{T_1} \Delta^r C_p(T) dT \quad (6)$$

care este forma integrală a legii lui Kirchhoff.

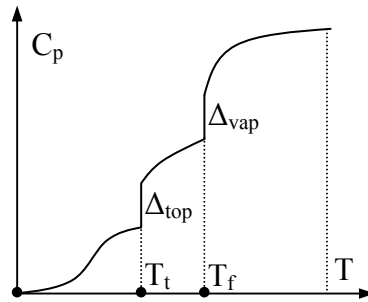

Fig.2: Forma dependenței de temperatură a entalpiei unei substanțe

Considerând o substanță ce evoluează la presiune constantă ca în fig. 2, expresia (6) devine:

$$\begin{aligned} H(T) = H(0) + \int_0^{T_t} C_p^{(s)}(T) dT + \Delta_{\text{top}} H + \\ + \int_{T_t}^{T_f} C_p^{(l)}(T) dT + \Delta_{\text{vap}} H + \int_{T_f}^T C_p^{(g)}(T) dT \quad (7) \end{aligned}$$

unde: $C_p^{(s)}$, $C_p^{(l)}$, $C_p^{(g)}$ sunt capacitățile calorice în fază solidă, lichidă și gazoasă. Aceste valori, precum și valorile entalpiilor $\Delta_{\text{top}}H$ și $\Delta_{\text{vap}}H$ se pot măsura calorimetric, acestea nefiind altceva decât căldurile latente molare de transformare, topire și vaporizare.

Valoarea integralelor se poate determina grafic din curba $C_p = f(T)$, ele reprezentând chiar suprafața închisă de curbă și verticala la temperatura T .

Variația de entropie în sistem se obține pornind de la considerentul că entropia este o funcție de stare. Considerând un experiment în care întregul ansamblu (mediu + sistem) izolat urmează un proces reversibil rezultă că $dS = 0$ ($\Delta S = 0$). În acest caz, temperatura sistemului este egală cu a mediului, pentru ca procesul să fie reversibil și:

$$-dS + \frac{dQ_{\text{rev}}}{T} = 0, dS = \frac{dQ_{\text{rev}}}{T} \quad (8)$$

Pentru o transformare finită:

$$\Delta S = \int_i^f \frac{dQ_{\text{rev}}}{T}, S(T) - S(0) = \int_0^T \frac{dQ_{\text{rev}}}{T} \quad (9)$$

Relația (9) ne permite să exprimăm entropia la o temperatură T în funcție de entropia la $T = 0$. Considerând o substanță ce evoluează la presiune constantă ca în fig. 3, expresia (9) devine:

$$S(T) = S(0) + \int_0^{T_i} \frac{C_p^{(s)}(T)}{T} dT + \frac{\Delta_{\text{top}}H}{T_i} + \int_{T_i}^{T_f} \frac{C_p^{(l)}(T)}{T} dT + \frac{\Delta_{\text{vap}}H}{T_f} + \int_{T_f}^T \frac{C_p^{(g)}(T)}{T} dT \quad (10)$$

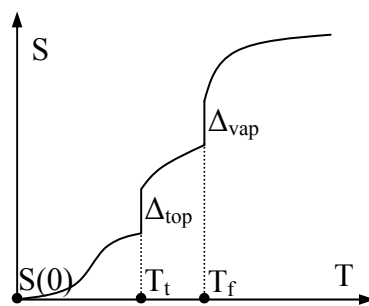

Fig. 3: Dependența de temperatură a entropiei unei substanțe

unde: $C_p^{(s)}$, $C_p^{(l)}$, $C_p^{(g)}$ sunt capacitățile calorice în fază solidă, lichidă și gazoasă. Aceste valori, precum și valorile entalpiilor $\Delta_{top}H$ și $\Delta_{vap}H$ se pot măsura calorimetric. Integralele se pot evalua numeric. După cum s-a văzut și cu ajutorul ecuației (8), mărimea $S(0)$ este în general diferită de zero și măsoară gradul de dezordine al substanței la 0 K.

În condiții izoterm-izobare se definește entalpia liberă G :

$$G = H - T \cdot S, \quad dG = dH - T \cdot dS - S \cdot dT \quad (11)$$

În condiții izoterme ($S \cdot dT = 0$), se poate înlocui în ecuația precedentă și se obține:

$$dG = dH - T \cdot dS \leq V \cdot dp \quad (12)$$

În condiții izoterm-izobare rezultă:

$$dG \leq 0 \quad (13)$$

Entalpia liberă G este funcția caracteristică în stare să indice sensul evoluției fenomenelor și condiția de echilibru în sisteme izoterm-izobare.

Calculând variația entalpiei libere la diferite temperaturi, rezultă:

$$\Delta G_T = \Delta H_T - T \cdot \Delta S_T \quad (14)$$

2. Aparatura experimentală

Pentru calculul entalpiilor de reacție, a entropiilor de reacție și entalpiilor libere de reacție la temperaturi diferite de temperatura standard s-a utilizat un program conceput și realizat de Lorentz JĂNTSCHI de la Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, România. Pentru aceasta avem nevoie de un calculator PC.

3. Algoritmul de lucru

1. Se lansează programul în execuție cu ajutorul unui browser (Internet Explorer, Konqueror, Mozilla) de la adresa http://vl.academicdirect.ro/molecular_dynamics/free_enthalpy; se ține seama că programul conține rutine de calcul doar pentru reacțiile posibile!
2. Se repetă pașii pentru fiecare combinație posibilă:
  - 2.1. Se alege o substanță din clasele metale, oxizi acizi sau hidrogen;
  - 2.2. Se alege o substanță din clasele nemetale, oxizi bazici sau hidracizi;
  - 2.3. Se acționează butonul *Make reaction*;
  - 2.4. Se notează ecuația reacției chimice;
  - 2.5. Se alege temperatura de reacție;
  - 2.6. Se acționează butonul *Make calculus*;
  - 2.7. Se notează valorile pentru ΔH , ΔS și ΔG ;

4. Interpretarea rezultatelor

Din execuția programului se vor efectua următoarele interpretări:

1. Se va ridica o dependență a $H = H(T)$ pentru o substanță;
2. Se va ridica o dependență a $S = S(T)$ pentru o substanță;
3. Se va ridica o dependență a $\Delta H = \Delta H(T)$ pentru o reacție;
4. Se va ridica o dependență a $\Delta S = \Delta S(T)$ pentru o reacție;
5. Se va ridica o dependență a $\Delta G = \Delta G(T)$ pentru o reacție și din grafic se va determina dacă există un punct în care reacția directă nu mai este spontană sau devine spontană (ΔG își schimbă semnul);
6. Să se scrie reacțiile posibile (din cele testate) și intervalele de temperatură pe care acestea sunt spontane.

Bibliografie:

Mihaela Ungureșan, *Chimie fizică. Experimente de Cinetică și Dinamică Moleculară*, Ed. Amici, ISBN 973-85727-5-4, Cluj-Napoca, 2003, p. 68 - 73.

Mihaela-Ligia Ungureșan, Lorentz Jantschi, Delia Maria Gligor, *Aplicații Educaționale de Chimie pe Calculator*, Ed. Mediamira, Cluj-Napoca, ISBN 973-713-031-6, 2004, pg. 247.